

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

The importance of developing innovative competence among teachers in vocational education institutions amidst socio-economic transformations is highlighted. The essence and key aspects of innovative competence are examined. Directions for its development during the inter-course period of qualification improvement are identified, focusing on competency-based, project-based, reflective, collaborative, integrative, technological, and experimental approaches. Principles, regularities, factors, and a development program for the innovative competence of teachers in vocational education institutions are outlined.

Key Words: *innovative competence, vocational education, teachers, methodological approaches, principles, development program.*

Сучасний стан розвитку професійної освіти характеризується трансформаційними процесами в суспільстві й національній економіці, що актуалізують зростання інтелектуального й професійного потенціалу фахівців, а також підвищення ролі інноваційної діяльності педагогічних працівників закладів освіти, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах високотехнологічного виробництва. Йдеться про викладачів професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки закладів професійної освіти й розвитку у них здатностей впроваджувати інновації в освітній процес, основною ознакою яких, на думку В. Кременя, є механізм формування нових технологій, моделей діяльності та поведінки, організації знань, створюючи передумови для пошуку альтернативних шляхів розвитку суспільства, особливо, коли воно перебуває в стані нестабільності, переходить до нових рівнів буття в соціоекономічному розвитку [15, 224].

У контексті педагогічного процесу, як зазначає Т. Атрощенко, інновація – це введення нового до цілей, змісту, методів і форм навчання й виховання, організації спільної діяльності вчителя і учня [5]. Із змістом цього поняття погоджується І. Дичківська, яка наголошує, що педагогічна інновація – це нововведення до педагогічної діяльності, зміни в змісті й технологіях навчання та виховання, що мають на меті підвищення ефективності педагогічної діяльності [11, 18]. З огляду на це, інноваційна компетентність викладачів закладів професійної освіти стає ключовою для підвищення рівня їхньої інноваційності й творчого підходу до вирішення проблем якості професійної підготовки майбутніх фахівців з урахуванням змінних умов виробничого середовища й потреб ринку праці.

Загалом, інноваційна компетентність педагога розглядається як: фундаментальний вид компетентності, пов'язаної з продукуванням соціально-культурної інформації у системі «суб'єкт квазіоб'єктних» відношень [16, 18]; система мотивів, знань і навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечують ефективність застосування в його діяльності нових педагогічних технологій [11]; інтегральна характеристика, що охоплює здатності з розроблення, освоєння та втілення інновацій в практику педагогічної діяльності, що ґрунтується на відповідних знаннях і вміннях фахівця через сформованість необхідних особистісних якостей та досвіду [17, 52]; сукупність спеціалізованих знань і практичних навичок з педагогічної інноватики та теорії інноваційної педагогічної діяльності, уміння ефективно їх використовувати в освітньому процесі [13]; здатність до розроблення, освоєння та втілення інновацій у діяльності закладів освіти, що ґрунтується на відповідних знаннях, вміннях, особистісних якостях і наявності управлінського досвіду [12]; здатність до аналізу моніторингових даних і продукування педагогічних інновацій, оприлюднення результатів, а також забезпечення умов для реалізації нових ідей у системі освіти [7]; інтегративне утворення, яке визначає здатність педагога якісно розв'язувати завдання професійної діяльності на базі педагогічних інновацій через синтез необхідних знань, умінь, досвіду за умови сформованості відповідних професійних якостей [21, 171]. На думку автора, інноваційна компетентність викладачів закладів професійної освіти являє собою інтегративну властивість особистості педагога, що охоплює широкий спектр інноваційних знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей і морально-етичних цінностей; необхідних йому для ефективного генерування та впровадження технологічних і педагогічних інновацій в освітній процес, адаптації до трансформаційних змін у різних сферах національної економіки й суспільного життя, системного впливу на підвищення якості професійної освіти, відповідно до сучасних потреб ринку праці.

У контексті проблеми дослідження, науковий інтерес мають обґрунтовані Л. Бурчак видові ознаки поняття «інноваційна компетентність педагога», що відрізняють його від інших компетентностей, а саме: ефективність ціннісного використання інноваційних педагогічних технологій у процесі професійної діяльності; здійснення інноваційної педагогічної діяльності; творче самовдосконалення й саморозвиток фахівців у процесі виконання професійних обов'язків [6, 127]. Вплив інноваційної компетентності на особистісно-професійний розвиток керівників, що дає їм змогу успішно засвоювати педагогічні інновації, генерувати й творчо перетворювати нововведення в процесі організації колективної педагогічної діяльності обґрунтовує С. Загородній у дисертаційному дослідженні «Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти» [12]. Про наукові засади формування інноваційної компетентності наголошується у статті «Scientific Education As The Basis For

Innovative Competence Formation Of The Society» [2]. Існування різних підходів до трактування, складного за змістом феномену, пояснюється його актуальністю та здатністю втілюватися в оновлених формах, методах і засобах навчання, а отже, в якісно нових результатах професійної діяльності педагога, отриманих унаслідок реалізації інновацій [8, 109]. Це відбивається і на визначенні компонентної структури інноваційної компетентності викладачів.

На основі здійсненого аналізу, до ключових компонентів інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти нами віднесено: *когнітивний*, який охоплює розуміння основ їхньої інноваційної діяльності, здатність до аналітичного мислення та орієнтації в інформаційному просторі. Містить у собі знання предметної сфери, спеціалізованої термінології, широкий спектр навичок, необхідних для ефективного впровадження нововведень в освітній процес. Цей компонент охоплює теоретичні основи інновацій, психологічні аспекти їх прийняття та нормативно-правову базу. Окрім того, когнітивний компонент передбачає також знання про методи дослідження у сфері освіти, здатність до аналізу та синтезу інформації, розуміння законів, закономірностей і принципів педагогічної науки [9, 188]; *технологічний*, що актуалізує володіння викладачами сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та інтерактивними методами навчання, електронними освітніми платформами для онлайн-навчання, вміннями проектувати інноваційні продукти; *діяльнісний*, що охоплює готовність викладачів до впровадження інновацій, прийняття ризикованих рішень, творчий підхід до організації освітнього процесу. Цей компонент містить у собі мотивацію до інноваційної діяльності, здатність генерувати ідеї, вміння розробляти та презентувати інноваційні розробки, а також здатність до критичного аналізу та оцінювання ефективності впроваджених інновацій, спілкуватися в соціальних мережах тощо; *особистісний*, що охоплює рефлексію власної діяльності, готовність до роботи в команді й комунікації, у тому числі міжкультурної. Цей компонент передбачає також уміння розуміти та поважати культурні відмінності, адаптовувати для цього навчальні матеріали, що є ключовим у створенні інклюзивного освітнього середовища. Особистісний компонент відображає відповідальність за результати інноваційної діяльності, здатність викладачів закладів професійної освіти до емпатії та відкритості, уміння аналізувати свою діяльність, вчитися на помилках, розуміти здобувачів освіти, прагнути до постійного вдосконалення й саморозвитку; *ціннісний*, що відображає ставлення викладачів до інновацій, їхню гнучкість та відкритість до нового досвіду і змін. Означений компонент висвітлює професійні прагнення викладачів, їхню відданість справі та соціальну відповідальність, розуміння важливості інноваційної діяльності для розвитку освіти і суспільства. Передбачає також здатність викладачів ґрунтовніше розуміти педагогічні цінності, критично оцінювати й розуміти власні думки, почуття та дії в контексті професійної діяльності, ідентифікувати

сфери для вдосконалення, мотивувати здобувачів професійної освіти досягати освітніх цілей.

Найбільш ефективним для розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти є міжкурсовий період підвищення кваліфікації. У цей період викладачі зосереджуються на власному професійному розвитку без повсякденного педагогічного навантаження. До основних напрямів розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти у міжкурсовий період підвищення кваліфікації належать: *самоосвіта і саморозвиток*. Викладачі самостійно вивчають новітні педагогічні технології, методики і засоби навчання та інноваційні підходи шляхом опрацювання фахової літератури, участі в онлайн-курсах та вебінарах. Це дає змогу ефективно оновлювати знання та навички, необхідні для організації інноваційного освітнього середовища, в якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців; обмінюватися досвідом та ідеями між викладачами під час конференцій, науково-практичних семінарів тощо; *участь викладачів у виконанні дослідницьких проєктів*, зокрема у дослідженні актуальних проблем професійної освіти, розробленні інноваційних технологій і методик навчання та їх впровадженні в освітній процес; *розвиток цифрової культури*. Викладачі самостійно або на онлайн-курсах оволодівають сучасними цифровими освітніми ресурсами, створюють свої блоги, беруть участь у Всеукраїнському конкурсі «Планета ІТ», що проводиться Інститутом професійної освіти НАПН України спільно з директором професійної освіти МОН України; *вивчення зарубіжного досвіду* шляхом участі в міжнародних освітніх проєктах, під час міжнародних стажувань і обмінів. Це дає змогу розширити професійний кругозір інноваційними підходами до викладання й організації проєктної діяльності здобувачів професійної освіти; *розвиток міжкультурної комунікації*. Викладачі, які працюють у багатокультурному освітньому середовищі вивчають культурні особливості здобувачів освіти й забезпечують адаптацію навчальних матеріалів до цих особливостей.

Реалізація основних напрямів розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти в міжкурсовий період підвищення кваліфікації передбачає врахування відповідних методологічних підходів, закономірностей і принципів. Окрім традиційних підходів, таких як: системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, аксіологічний, середовищний, гуманістичний, синергетичний у розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти важливо врахувати також компетентнісний, проєктний, рефлексивний, колаборативний, інтегративний, технологічний та експериментальний підходи. Зокрема, *компетентнісний підхід* фокусується на розвитку конкретних навичок, необхідних для інноваційної діяльності викладачів закладів професійної освіти, таких як критичне мислення, креативність, здатність до розв'язання нестандартних завдань, використання цифрових освітніх ресурсів тощо.

Проектний підхід дає змогу залучати викладачів до участі в проєктах, які потребують інноваційного мислення та творчого підходу до організації освітнього процесу. Він сприяє розвитку в них практичних навичок проведення контекстних досліджень, розроблення інтерактивних навчальних матеріалів, сучасних технологій навчання.

Рефлексивний підхід стимулює викладачів закладів професійної освіти до самоаналізу та рефлексії щодо власної педагогічної майстерності, передбачає ведення щоденників самооцінювання результатів викладання, їх обговорення з колегами та аналіз зворотного зв'язку від здобувачів освіти. Згідно з *колаборативним підходом* заохочується співпраця між викладачами, обмін досвідом та кращими освітніми практиками. Також забезпечується спільна робота над освітніми проєктами, міждисциплінарна взаємодія та участь у професійних спільнотах, соціальних мережах. З урахуванням *інтегративного підходу* уможливується поєднання теоретичних знань із практичним досвідом, використовуються кейс-метод, метод стимулювання навчально пізнавальної діяльності тощо. Ефективному використанню сучасних технологій і цифрових інструментів в освітньому процесі сприяє *технологічний підхід*. Згідно з цим підходом уможливується використання технологій доповненої та віртуальної реальності, цифрових платформ, інтерактивних й мультимедійних навчальних матеріалів тощо. Заохочення викладачів закладів професійної освіти до експериментів з новими методами організації освітнього процесу відбувається з урахуванням *експериментального підходу*, що сприяє створенню безпечного освітнього середовища для апробації педагогічних інновацій.

У розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти важливим є врахування відповідних закономірностей. Зміст *першої* закономірності полягає в тому, що розвиток інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти є безперервним процесом, згідно з яким передбачається їхнє систематичне навчання та самовдосконалення, починаючи від освоєння базових навичок інноваційної діяльності – до досягнення високого рівня педагогічної майстерності й креативності. *Друга* закономірність ґрунтується на поєднанні теоретичних знань з практичним досвідом. Тобто, викладачі мають уміти використовувати теоретичні концепти в реальних навчальних ситуаціях, експериментувати та адаптовувати інноваційні підходи. *Третя* закономірність полягає в тому, що розвиток інноваційної компетентності тісно пов'язаний з потребами та вимогами сучасного освітнього й професійного середовищ. Відповідно до цієї закономірності, викладачі мають бути в курсі сучасних освітніх тенденцій, вимог ринку праці, щоб адекватно реагувати на існуючі виклики. *Четверта* закономірність виявляється у здатності викладачів закладів професійної освіти до адаптації та гнучкості у відповідь на зміни в освітньому середовищі. Викладачі мають бути відкритими до нових ідей, готовими до експериментів та зміни традиційних підходів. *П'ята* закономірність полягає у налаго-

дженні взаємодії та співпраці з колегами, експертами й стейкхолдерами. Тому колаборативні проекти, обмін досвідом та спільне навчання є важливими для розвитку інноваційних підходів і методів у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Шоста* закономірність актуалізує рефлексію й самоаналіз, які є ключовими для розуміння ефективності власної педагогічної майстерності та ідентифікації шляхів подальшого розвитку інноваційної компетентності. Згідно з цією закономірністю викладачі закладів професійної освіти мають уміти критично осмислювати свої успіхи та невдачі, аналізувати зворотний зв'язок від студентів і колег. Означені закономірності відображають динамічний та багатогранний характер розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти, що спонукає їх бути креативними й відкритими до нового.

У розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти в міжкурсовий період, окрім обґрунтованих П. Лузаном, І. Мося специфічних принципів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів: безперервності, пріоритетності самоосвіти, проектування особистісного і професійного розвитку [18, 83–100], необхідно враховувати положення принципів, спрямованих на підвищення якості їхньої інноваційної діяльності та рівня адаптації до змінних умов і викликів. Зокрема згідно з *принципом безперервного розвитку та самовдосконалення* викладачі закладів професійної освіти мають регулярно оновлювати знання та навички через участь у професійних тренінгах, семінарах, конференціях та воркшопах. Також важливим є самостійне вивчення нових методик і технологій навчання. Актуально, щоб самостійна діяльність викладача в міжкурсовий період підвищення кваліфікації здійснювалася в єдності з усіма формами методичної роботи закладів освіти [18, 100].

Відповідно до принципу *інтеграції інноваційних методів і технологій* навчання викладачі мають уміти активно інтегрувати інноваційні методи та технології в освітній процес. Це може охоплювати використання цифрових інструментів, інтерактивних навчальних матеріалів, ігрових методів навчання та інших сучасних підходів, які підвищують активність та мотивацію здобувачів освіти до навчання. На основі принципу *студентоцентрованого навчання* викладачі професійної освіти мають уміти зосереджуватися на потребах та інтересах здобувачів освіти, розробляти індивідуальні навчальні програми і методики. Студентоцентроване навчання передбачає активне залучення здобувачів освіти до освітнього процесу, розвиток у них критичного мислення, самостійності та творчих здібностей. Принцип *співпраці та мережевої взаємодії* спрямований на розвиток взаємодії викладачів закладів професійної освіти з колегами, представниками бізнесу, громадських організацій, міжнародними партнерами та ін. Така мережева комунікація сприяє обміну досвідом, ідеями й кращими освітніми практиками, а також розширює нові можливості для розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти.

Ключовим також є принцип *рефлексії та критичного аналізу професійної діяльності*. Викладачі мають уміти самостійно аналізувати та оцінювати ефективність своїх методів викладання для ідентифікації сильних і слабких сторін, забезпечувати зворотний зв'язок від здобувачів освіти і колег для вдосконалення методів викладання, рефлексувати над успіхами й невдачами в організації освітнього процесу для безперервного професійного розвитку. Не менш важливим є врахування положень принципу *гнучкості та відкритості до змін*, що передбачає готовність викладачів експериментувати з новими методами і технологіями навчання, адаптовуватися до змінних умов та вимог освітнього середовища й потреб здобувачів освіти, а також відкритості до інновацій і нових ідей. Врахування положень обґрунтованих принципів дає змогу викладачам закладів професійної освіти не тільки враховувати виклики сучасного професійного світу, але й підвищити якість навчання.

Розвиток інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти у міжкурсовий період підвищення кваліфікації відбувається під впливом політичних, економічних і педагогічних чинників. Зокрема *політичні чинники* передбачають державну політику у сфері професійної освіти, законодавчі ініціативи та регулювання, які можуть сприяти або перешкоджати розвитку їхньої інноваційної компетентності. Наприклад, освітня політика, спрямована на підтримку навчання викладачів закладів професійної освіти та розвиток педагогічних технологій, може стимулювати інноваційність професійної освіти. З іншого боку, існуючі бюрократичні обмеження можуть гальмувати впровадження нововведень [1].

Щодо *економічних чинників*, то вони охоплюють ресурси, доступні для закладів професійної освіти, щодо: фінансування інфраструктури, модернізації матеріально-технічної бази тощо, адже від економічної стабільності та інвестицій в освіту залежать можливості розвитку інноваційних програм [10]. Наприклад, достатнє фінансування дає змогу закладам професійної освіти інвестувати у новітні технології та методики навчання, що сприяє розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти.

Соціальні чинники містять у собі культурні норми, цінності, ставлення до інновацій та професійної освіти загалом. Важливий вплив на мотивацію викладачів закладів професійної освіти до розвитку інноваційної компетентності здійснюють соціальні очікування та вимоги до якості професійної освіти, а також їхнього ставлення до безперервного професійного вдосконалення. Соціальна підтримка інновацій у сфері професійної освіти сприяє впровадженню новітніх підходів до навчання майбутніх фахівців [3].

Педагогічні чинники розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти охоплюють систему організаційно-педагогічних умов, що уможливають підвищення рівня їхньої готовності до розроблення та впровадження інновацій в освітній процес, створення в закладі професійної освіти інноваційного освітнього середовища для реалізації нововведень, дієвої системи мотивації для педагогів, які беруть участь в інновацій-

ній професійній діяльності, а також наявність ресурсів для розвитку критичного мислення педагогів, їхньої здатності до рефлексії та самовдосконалення [14, 63]. Зокрема, до позитивних чинників вітчизняні дослідники відносять: наявність необхідних ресурсів для реалізації нововведень, атмосфера підтримки змін, що панує в колективі, усвідомлення членами педагогічного колективу необхідності подальшого розвитку, вимоги зовнішнього середовища, запити на оновлені освітні послуги з боку учнів і їхніх батьків, націлений на реформи керівник тощо [19], а також індивідуальну готовність до прояву інноваційної компетентності в стандартних і нестандартних умовах, мотиваційно-ціннісне ставлення до інновацій, рівень адаптивності до нових соціальних умов і сучасних вимог професій.

Про існування негативних чинників, що гальмують розвиток інноваційної компетентності педагогів, зауважує В. Харагірло. До них учений відносить: слабке фінансування інноваційного руху, відсутність матеріальної зацікавленості; відсутність достатнього обсягу інформації про інноваційні технології; нестача часу й сил для створення та застосування педагогічних інновацій; страх невдачі при застосуванні нового; відсутність підтримки з боку керівництва тощо [20, 37]. Загалом означені чинники взаємопов'язані та взаємодіють, формуючи умови, в яких відбувається розвиток інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти. Це актуалізує розроблення програми розвитку їхньої інноваційної компетентності у міжкурсовий період вивчення кваліфікації. При цьому важливо забезпечити опрацювання результатів анкетування, інтерв'ю, бесід, самооцінювання та інших методів збирання даних про рівень інноваційної компетентності викладачів, а також об'єктивність та надійність визначення конкретних сфер, які потребують вдосконалення.

Програма має на меті підтримку та стимулювання викладачів до впровадження інноваційних підходів і практик в освітній процес у міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Вона охоплює комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, формування їхньої готовності до інноваційної діяльності, розвиток креативності, залучення до міжнародної діяльності тощо. Структура означеної програми повинна відповідати напрямам розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти і орієнтовно може охоплювати такі розділи: *самоосвіта і саморозвиток; участь у професійних спільнотах і заходах; участь у дослідницьких проєктах; розвиток цифрової культури; співпраця з представниками бізнесу; розвиток міжкультурної комунікації*. Зокрема, основними формами реалізації розділу програми «самоосвіта і саморозвиток» є онлайн-курси, вебінари, онлайн-семінари, що проводяться на цифрових платформах, де викладачі закладів професійної освіти під керівництвом провідних експертів у сфері професійної освіти оволодівають новітніми виробничими і педагогічними технологіями, інтерактивними методами навчання, електронними освітніми ресурсами; самостійне вивчення фахової

літератури, доступної через електронні бібліотеки закладів вищої освіти, наукових установ, закладів післядипломної педагогічної освіти тощо.

Викладачам закладів професійної освіти важливо також зосередитися на розвитку м'яких навичок, таких як комунікативні, критичне мислення, здатність до командної роботи. Ці навички є важливими для адаптації до швидко змінюваних умов роботи та ефективної взаємодії зі здобувачами освіти й колегами. Самоосвіта і саморозвиток також потребують від викладачів здатності критично оцінювати інформацію та інтегрувати нові знання у свою практику. Це означає, що викладачі повинні бути відкритими до навчання та змін, а також мати здатність самостійно визначати свої освітні потреби. Отже, розвиток інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти через самоосвіту і саморозвиток є безперервним процесом, який потребує постійного самовдосконалення. Викладачі, які активно займаються самоосвітою та саморозвитком, здатні не тільки підвищити якість освітнього процесу, але й внести значний вклад у розвиток професійної освіти в цілому.

Участь викладачів закладів професійної освіти у професійних спільнотах і заходах є важливим аспектом розвитку їхньої інноваційної компетентності. Це сприяє обміну досвідом, знаннями та найкращими практиками, а також відкриває нові можливості для професійного зростання та співпраці. Активна участь у професійних асоціаціях та організаціях є однією з ключових форм реалізації цього розділу програми. Членство в таких організаціях дає змогу викладачам бути в курсі останніх тенденцій у галузі освіти, а також брати участь у розробленні професійних стандартів і освітніх програм. Відповідно, участь у наукових конференціях, семінарах та воркшопах є ще однією важливою формою професійної активності викладачів. Ці заходи дають їм змогу представляти результати своєї педагогічної діяльності, обговорювати інноваційні підходи до організації освітнього процесу та налагоджувати співпрацю з колегами з інших навчальних закладів і країн.

Розвиток інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти шляхом участі у професійних спільнотах (соціальні мережі, форуми) є ключовим для обміну знаннями та досвідом у режимі реального часу. Професійні блоги, цифрові платформи такі як LinkedIn, дають змогу викладачам підтримувати зв'язок з колегами, ділитися ідеями та отримувати доступ до великої кількості професійних ресурсів. Зазначимо, що участь викладачів закладів професійної освіти у всеукраїнських і регіональних науково-практичних заходах, таких як круглі столи, майстер-класи та публічні лекції, забезпечує розвиток професійної спільноти на місцевому рівні. Це також дає змогу викладачам ділитися своїм досвідом з молодими колегами та здобувачами освіти, сприяючи їхньому професійному вдосконаленню. Розвиток менторських програм, де досвідчені викладачі діляться своїми знаннями та досвідом з молодшими колегами, є ще однією формою участі у професій-

них спільнотах. Менторство сприяє передачі знань, розвитку професійних навичок та підтримці культури безперервного навчання.

Важливим складником програми розвитку інноваційної компетентності *викладачів закладів професійної освіти є їхня участь у дослідницьких проєктах*. Це не тільки сприяє підвищенню якості освітнього процесу, але й забезпечує викладачів актуальними знаннями та навичками, необхідними для підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців. Зауважимо, що однією з актуальних форм участі викладачів у дослідницьких проєктах є співпраця з науково-дослідними інститутами та університетами. Така співпраця може охоплювати проведення спільних досліджень, обмін досвідом, а також участь у науково-практичних конференціях і семінарах, що сприяє інтеграції теоретичних знань і практичних навичок. Участь у міжнародних дослідницьких проєктах дає змогу викладачам ознайомлюватися, з глобальними тенденціями в освіті та науці, а також розширювати професійні контакти та налагоджувати співпрацю з колегами з інших країн. Здійснення власних дослідницьких проєктів також є ключовим аспектом розвитку інноваційної компетентності викладачів. Це може включати дослідження в галузі педагогіки, новітніх технологій навчання, а також розроблення інноваційних навчальних матеріалів і методик.

Стимулом розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти є їхня участь у грантових програмах, спрямованих на підтримку наукових досліджень та інновацій у сфері освіти. Гранти можуть надавати фінансування для реалізації дослідницьких проєктів, що сприяє не тільки особистому професійному зростанню викладачів, але й підвищенню якості освітнього процесу в цілому. Розвиток партнерства з промисловими підприємствами та бізнес-структурами для проведення прикладних досліджень є ще однією формою активної участі викладачів у дослідницькій діяльності. Така співпраця дає змогу викладачам застосовувати теоретичні знання на практиці та адаптовувати освітні програми до реальних потреб ринку праці. Це не тільки сприяє підвищенню якості професійної освіти, але й забезпечує викладачів актуальними знаннями та навичками, необхідними для підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців відповідно до потреб ринку праці.

Розвиток цифрової культури викладачів закладів професійної освіти зумовлений сучасними вимогами освітнього процесу. Однією з актуальних форм реалізації цього розділу програми розвитку інноваційної компетентності викладачів є проведення тренінгів і майстер-класів з цифрової грамотності. Це дає змогу викладачам ознайомитися з основами роботи в цифровому середовищі, включаючи безпеку в інтернеті, ефективне використання пошукових систем, роботу з хмарними сервісами та основи програмування. Для ефективного розвитку цифрової культури важливо створити умови для самостійного вивчення викладачами цифрових технологій. Це може передбачати доступ до онлайн курсів, вебінарів та інших ресурсів, які дають змо-

гу викладачам самостійно вивчати методики цифрового навчання, електронного оцінювання, системи управління навчанням (LMS), такі як Moodle, Canvas, або Blackboard. Ці платформи дають змогу викладачам створювати, розподіляти та управляти навчальними матеріалами, а також відстежувати прогрес здобувачів освіти і взаємодіяти з ними онлайн.

Зазначимо, що інтерактивні дошки та презентаційне програмне забезпечення, таке як Prezi або Google Slides, є важливими для створення динамічних та залучаючих презентацій. Ці інструменти дають змогу викладачам візуалізувати складні концепції та сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу здобувачами освіти. Використання хмарних сервісів, таких як Google Drive, Dropbox, або Microsoft OneDrive, є незамінним для зберігання та спільного використання навчальних матеріалів. Це забезпечує легкий доступ до ресурсів як для викладачів, так і для здобувачів освіти, сприяючи організації більш гнучкого та ефективного освітнього процесу. А технології віртуальної та доповненої реальності (VR та AR) відкривають нові можливості для практичного навчання. Ці технології дають змогу здобувачам освіти зануритися у віртуальне середовище, що імітує реальні виробничі ситуації, тим самим підвищуючи рівень їхньої професійної підготовки.

Розвиток цифрової культури викладачів також передбачає використання ними соціальних медіа та блогів як засобів професійного зростання й обміну досвідом. Це дає змогу викладачам підтримувати зв'язок з колегами, ділитися ідеями та найкращими практиками, а також залучати здобувачів освіти до дискусій і спільних проєктів, підвищує якість освітнього процесу й сприяє підготовці здобувачів освіти до успішної кар'єри в сучасному цифровому світі. Розвиток цифрових навичок також охоплює знання про базове програмування та роботу з базами даних, що є важливим для розуміння та використання сучасних технологічних інструментів. Викладачі, які володіють цими навичками, можуть розробляти власні навчальні додатки або адаптовувати існуючі програмні рішення для потреб своїх вихованців. У підсумку, цифрові технології є невід'ємною частиною сучасної професійної освіти. Вони не тільки сприяють підвищенню якості навчання, але й готують майбутніх фахівців до ефективної роботи в сучасному цифровому світі. Викладачі, які активно використовують цифрові технології у своїй педагогічній діяльності, вносять значний вклад у розвиток інноваційного освітнього середовища закладу професійної освіти.

Співпраця викладачів закладів професійної освіти з представниками бізнесу є ключовим елементом програми розвитку в них інноваційної компетентності, оскільки вона сприяє підготовці майбутніх фахівців до реальних умов виробництва. Така взаємодія дає змогу викладачам оновлювати свої знання і навички, а також розширювати професійні контакти. Однією з актуальних форм співпраці є створення спільних навчальних проєктів, де викладачі мають можливість працювати над реальними завданнями приватних компаній, брати участь у проведенні спільних семінарів, воркшопів і майстер-класів.

Такі заходи дають змогу викладачам і здобувачам освіти ознайомитися з останніми тенденціями в індустрії, новітніми технологіями та інноваційними підходами до управління виробництвом. Зазначимо, що програми стажування для викладачів закладів професійної освіти у компаніях є важливим інструментом для оновлення професійних знань і навичок. Такі програми дають змогу викладачам безпосередньо ознайомитися з виробничими процесами, корпоративною культурою та інноваційними практиками, які можуть бути інтегровані в освітній процес. Розвиток мережі професійних контактів через участь у галузевих конференціях, виставках і форумах є ще однією формою співпраці з представниками бізнесу. Це не тільки сприяє обміну досвідом між викладачами та представниками бізнесу, але й відкриває нові можливості для підвищення якості освітнього процесу, підготовці майбутніх фахівців до ефективної роботи в сучасному економічному середовищі.

Важливим аспектом підвищення інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти є *розвиток у них здатності до міжкультурної комунікації*, яка дає змогу ефективно взаємодіяти з представниками різних культур у міжкультурному виробничому середовищі [4]. Зауважимо, що однією з актуальних форм реалізації цього розділу програми є участь викладачів у міжнародних програмах обміну педагогів. Такі програми дають змогу викладачам працювати в інших країнах, ознайомлюватися з освітніми системами та культурними особливостями, а також розвинути навички міжкультурної комунікації. Проведення спільних міжнародних проєктів і досліджень є ще однією важливою формою розвитку міжкультурної комунікації.

Організація міжнародних наукових конференцій, семінарів та воркшопів на базі закладів професійної освіти дає змогу викладачам залучати до діалогу експертів з різних країн, обговорювати актуальні питання міжкультурної комунікації та розширювати професійні контакти. Зазначимо, що впровадження курсів міжкультурної комунікації в освітні програми є важливим для розвитку відповідних компетентностей здобувачів освіти. Викладачі, які мають досвід міжкультурної взаємодії, можуть ефективно передавати свої знання та навички студентам, готуючи їх до роботи в міжнародному середовищі. Розвиток мовних навичок також є ключовим аспектом міжкультурної комунікації. Викладачі повинні мати можливість спілкуватися не тільки рідною мовою, але й на одній або кількох іноземних мовах, що значно розширює можливості для міжнародної співпраці та обміну досвідом. Участь у програмах обміну та ініціативах, які сприяють кращому розумінню культурної різноманітності, є ще однією формою розвитку міжкультурної комунікації. Це дає змогу викладачам поглиблювати свої знання про інші культури, розвинути емпатію та толерантність, що сприяє їхньому професійному зростанню.

На основі викладеного, реалізація означених розділів програми дає змогу викладачам самостійно підвищувати рівень інноваційної компетентності, а також здійснювати внесок у розвиток інноваційного освітнього середовища

закладів професійної освіти. Для цього важливо, щоб програма була гнучкою та адаптивною до індивідуальних потреб кожного викладача. Крім того, необхідно забезпечити належну технічну підтримку та ресурси, відкритий доступ до навчальних матеріалів, а також можливість обміну досвідом та ідеями з колегами. На завершальному етапі підвищення кваліфікації необхідно проводити оцінювання його ефективності, що передбачає зворотний зв'язок від викладачів закладів професійної освіти, проведення аналізу результатів до та після навчання, а також моніторинг ефективності впровадження педагогічних інновацій в освітню практику.

Отже, розвиток інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти є безперервним процесом, який передбачає регулярне оновлення знань, умінь, навичок. Тому дуже важливо забезпечити системне оновлення змісту програми розвитку інноваційної компетентності, а також методів оцінювання, щоб вони відповідали сучасним вимогам і тенденціям у сфері професійної освіти. Важливим у цьому аспекті є залучення зовнішніх експертів для незалежного оцінювання рівня інноваційної компетентності, викладачів закладів професійної освіти. Йдеться про: атестацію, сертифікацію та інші форми оцінювання; регулярне оновлення та перегляд інструментів оцінювання і методів розвитку, щоб вони відповідали змінам у професійній освіті й технологічному прогресі; створення мотиваційного середовища, що стимулює викладачів закладів професійної освіти до саморозвитку та самовдосконалення, адже мотивація є ключовим чинником у процесі їхнього навчання та розвитку; постійний аналіз та оцінювання ефективності використаних інструментів і методів, що дає змогу вносити необхідні корективи й забезпечувати вдосконалення змісту програми розвитку інноваційної компетентності викладачів закладів професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Iskandarova, Shakhnoza, et al. «Factors development of teachers' competence in improving the quality of education» BIO Web of Conferences. Vol. 65. EDP Sciences, 2023.

2. Semenyuk O., Sadykova S., Arynov K., Belousova E., Kuc S., Niyazbekova S., & Suleimenova B. New educational programmes as a factor in forming students' innovative competencies. *World Transactions on Engineering and Technology Education*, 2019, 17(3), С. 367–372.

3. Irvansyah A., Muljono P., Fatchiya A., & Sadono D. Social entrepreneurship competence of non-formal education managers for the empowerment of learning communities. *Journal of Nonformal Education*, 2023, 9(1), С. 179–189.

4. Shchur N., Roman V., Muzyka T., Popoilyk Y., & Yurchak H. The formation of student's foreign language communicative competence as a component of social culture within the context of educational and scientific globalization. *International Journal of Education and Information Technologies*, 2022. 16. С. 121–127.

5. Атрощенко, Т. О. Інноваційна компетентність майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти: теоретичні та методичні площини. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021, (75). С. 50–54.

6. Бурчак, Л. Дефініціювання феномену інноваційної компетентності в педагогічній теорії і практиці. *Теорія і методика професійної освіти*. 2023. Вип. 64. Т. 1. С. 126–129. http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/64/part_1/24.pdf

7. Ващенко Л. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: монографія. *Видавниче об'єднання «Тираж»*, 2005, 380 с.

8. Венцева Н., Карапетрова О. Інноваційна компетентність як складова професійної діяльності сучасного педагога. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. 2014. С. 109–115.

9. Гончаренко С. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне: *Волинські береги*. 2012. С. 11–20.

10. Даниленко Л. Інноваційний освітній менеджмент. навч. Посібник. Київ: *Главник*. 2006. 144 с.

11. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид. доповн. Київ, *Академвидав*, 2012. 352 с.

12. Загородній С. Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти. *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. педаг. наук: спец. 13.00.04. Теорія і методик професійної освіти*. Вінниця. 2017.

13. Ігнатівич О. Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників: монографія. Київ: *Центр учбової літератури*, 2009. 287 с.

14. Коновальчук І. Інноваційне середовище як засіб розвитку інноваційної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 4 (76). С. 62–66.

15. Кремень В. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. *Педагогічна думка*. 2009. 224 с.

16. Луговий В., Слюсаренко О., Таланова Ж. Закон базисної організації компетентностей. *Педагогіка і психологія*, 2017, 4. С. 14–29.

17. Проценко О., Юрочко С. Інноваційна компетентність педагога: зміст і структура. *Молодь і ринок*. 2015. № 5 (124). С. 51–55.

18. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії воєнного та повоєнного часу. Монографія за наук. ред. О.А. Тітової. *ІПО НАПН України*. 2023. 273 с.

19. Уруський В. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: методичний посібник. Тернопіль: *ТЕОКІППО*, 2005. 96 с.

20. Харагірло В. Сутність і структура готовності до інноваційної діяльності педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти. *Професійна освіта*. 2018. № 1 (178). С. 34–38.

21. Штефан Л. Інноваційна компетентність сучасного педагога. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 24. С. 170–173.